

Ťažké dejiny

katolicizmu v Anglicku (2. časť)

Mučenícka smrť Tomáša Morusa, biskupa Jána Fišera a viacerých kartuziánov bola veľkým osobným svedectvom viery. Avšak ani v 16. storočí v Anglicku nechýbali vynikajúce svedectvá vernosti viere otcov, ktoré mali spoločenský rozmer. Najdôležitejšie z nich boli tzv. Púť milosti roku 1536 a veľké povstanie v západných provinciách roku 1549. Do akej miery bol antikaticizmus v Anglicku dielom štátu, do takej miery bola obrana katolicizmu v Anglicku v 16. storočí doslova dielom ľudu.

Púť milosti

Povstanie roku 1536 na západe kráľovstva Henricha VIII. bolo prvou reakciou katolíckeho obyvateľstva na kráľom zničený rehoľný život na ostrove. Povstalci, z veľmi veľkej časti sedliaci, pomenovali svoje hnutie Púť milosti (Pilgrimage of Grace), čím chceli zdôrazniť, že ich hlavným úmyslom je obrana katolíckej viery. Svoj výraz to našlo v texte petície povstalcov adresovanej Henrichovi VIII. (boli to tzv. Články z Yorku). Hneď v ich prvom bode čítame: „Likvidácia toľkých rehoľných domov, ktorá sa v súčasnosti deje, spôsobuje, že tým trpí služba Bohu a tiež mnoho obcí Tvojho kráľovstva nemá oporu, mnoho rehoľných sestier je pozbavených svojich donácií a ponechaných bez opateru – podľa nášho názoru na veľkú škodu spoločného dobra.“

Charakter svedectva mala aj prisaha zložená tisícami povstalcov 17. októbra 1536. Znela takto: „Nezúčastňujem sa na Púti milosti z iného dôvodu, iba z dôvodu spoločného dobra, pre lásku k všemohúcemu Bohu, pre vieru v neho, pre svätú bojujúcu Cirkev a pre jej upevnenie; za zachovanie kráľa a jeho záležitostí; za očistenie šľachty a vyhnanie

falošných a zlých radcov obklopujúcich kráľa v jeho súkromnej rade, ktorí vystupujú proti spoločnému dobru. Zároveň nezúčastňujem sa na uvedenej Púti, aby som hľadal vlastný prospech alebo zahubil inú súkromnú osobu. Nie pre zabíjanie, nie pre nenávisť, ale aby som premáhajúc strach a obavy vzal na seba Kristov kríž, prijal do srdca jeho vieru, aby som premohol spomenutých bludárov a ich názory.“

Na povstaleckých zástavách prevládalo zobrazenie Kristových piatich rán a prvá sloha povstaleckej piesne znela: „Ó, ukrižovaný Kriste! Nech nás tvoje rany vedú na tejto púti. A z Božej milosti nech dosiahneme predošlý pokoj a duchovné dobro.“

Na začiatku decembra 1536 bolo takmer celé západné Anglicko zachvátené povstaním. Ako sme si prečítali vo vyhlásení povstalcov, tí naivne verili, že celú vinu za zhora riadenú antikatickú revolúciu možno pripísať zhubnému vplyvu kráľovských radcov. Verili, že keď kráľ začuje nie hlas pochlebovačov, ale hlas ľudu, prikloní sa k nemu a vo svojom kráľovstve vráti slobodu katolíckemu náboženstvu. V tomto duchu povstalci

Panovanie mladšej dcéry Henricha VIII. Alžbety I., ktoré sa začalo roku 1558 (a trvalo do roku 1603), otvorilo ďalšiu stránku v martyrológiu anglických katolíkov. Za vyznávanie katolíckeho náboženstva vtedy hrozil trest smrti

zostavili v Yorku (4. decembra 1536) petíciu kráľovi Henrichovi VIII., ktorá mala 24 článkov. Hneď na počiatku žiadali najpodstatnejšie veci:

„Po prvé, aby sa na území kráľovstva zrušili a boli zničené bludy Luthera, Wikipifa, Husa, Melanchtona, Bucera, anabaptistov, Confessio Germaniae a iné.

2. Aby starosť o duše prináležiaca Najvyššej Hlave Cirkvi bola navrátená Rímskej stolici – ako to bolo predtým. A tiež aby ona vysviacala biskupov.

3. Pokorne prosíme nášho najdôstojnejšieho Suveréna, aby princezná Mária ▷

Tyburn Convent v Londýne – klauzúrový kláštor postavený na mieste mučeníctva katolíkov

(t.j. prvorodená dcéra Henricha VIII. z jeho jediného manželstva uznávaného Cirkvou s Katarínou Aragonskou – pozn. autora) bola uznaná za jedinú legitímnu dedičku trónu.

4. Aby zrušené opátstva boli znovu obnovené a aby sa im vrátili ich domy a majetky.

...

7. Aby bludárski biskupi a laici a celá ich sekta boli exemplárne potrestaní ohňom, a ak nie, nech sa postavia do boja proti nám.

8. Aby lord Cromwell (hlavný poradca Henricha VIII. v jeho politike boja s Cirkvou – pozn. autora) a sir Richard Richie boli spravodlivo potrestaní ako rušitelia dobrých zákonov tohto kráľovstva a ako stúpeneci falošnej, bludárskej sekty...“

Púť milosti sa napokon rozišla bez ozbrojeného boja. Henrich VIII. sľúbil, že požiadavky pútnikov preskúma; v skutočnosti však chcel získať čas a odradiť ich od ďalšieho boja. Táto taktika sa ukázala ako účinná. Jej jediným kladom bolo to, že nenastalo krvavé potlačenie (v masových rozmeroch) Púte milosti.

Západná vzbura

Krkolonný pokus udržať čistotu katolíckej viery oddelene od Ríma, na ktorý sa podujal Henrich VIII., neprežil svojho tvorca. Po jeho smrti sa moci v Anglicku ujal jeho maloletý syn Eduard VI. (z tretieho „manželstva“ kráľa – s Janou Seymourovou). Najbližšie okolie kráľa – chlapca (na začiatku svojho vládnutia mal Eduard desať rokov) na čele

Šibenica v Tyburn Convent v Londýne

s princom regentom Eduardom Seymourom (ujom kráľa Eduarda VI.) sa netajilo svojimi sympatiami k protestantizmu. Najvýznamnejším stúpencom šírenia protestantizmu v Anglicku po smrti Henricha VIII. sa stal anglikánsky arcibiskup Thomas Cranmer.

Práve z jeho iniciatívy – no formálne na kráľovský rozkaz – bola roku 1549 vydaná *Book of Common Prayer* (*Kniha spoločnej modlitby*). Cranmer bol jej autorom. Najdôležitejším poslaním tejto publikácie bolo nahradenie dovtedajších rímskych misálov (ktoré Henrich VIII. nezakázal), ktoré obsahovali katolícke učenie o svätej omši (t.j. zdôrazňovali

jej charakter obety a reálnu prítomnosť Krista pod spôsobmi chleba a vína).

Tento zámer podporovali aj iné rozhodnutia prijímané Cranmerom, okrem iného odstránenie latinčiny z liturgie slávnej Anglikánskou cirkvou. Jeho ďalším krokom bolo zlikvidovanie oltárov v kostoloch a ich nahradenie drevenými stolmi. Potom sa v kostoloch prestala uchovávať Najsvätejšia sviatosť, sväte prijímanie sa začalo podávať pod oboma spôsobmi a zrušil sa celibát kňazov.

Podobne ako roku 1536 ľud neprejavil vďaka za „reformy“ Henricha VIII., aj počas vlády jeho nástupcu odmietol „reformy“ Cranmera. Roku 1549 západné provincie Anglicka (zvlášť Cornwall, Devon a Essex) zachvátilo veľké povstanie, ktorého bezprostrednou príčinou bola promulgácia *Book of Common Prayer*. Hlavnou silou stojacou za Western Rebellion (Západnou vzburou) bolo dedinské obyvateľstvo. Nechýbala ani šľachta a katolíckemu náboženstvu verné duchovenstvo. Bolo to však najmä ľudové povstanie na obranu tradičného katolíckeho náboženstva, ktoré „reformátori“ tak bezohľadne „modernizovali“.

Povstanci sformulovali šesťnásť bodov ako požiadavky na kráľa Eduarda VI. Tu je niekoľko prvých:

„Po prvé, chceme, aby rozhodnutia všeobecných koncilov a sväte dekrétů našich predkov boli rešpektované a uvádzané do života. Ktokoľvek by proti nim vystupoval, budeme ho pokladať za bludára.

... 3. Chceme mať svätú omšu po latinsky, ako to bolo predtým, slávenú kňazom, bez nijakého muža či ženy komunikujúcich s kňazom.

4. Na hlavnom oltári chceme mať umiestnenú Najsvätejšiu sviatosť, aby tam bola uctievaná, ako to bolo kedysi. Tí, ktorí s tým nebudú súhlasiť, musia byť potrestaní smrťou ako bludári vystupujúci proti svätej katolíckej viere.

5. Chceme mať Oltárnu sviatosť – a len pod jedným spôsobom.

6. Chceme, aby naši kňazi udeľovali sviatosť krstu stále, tak vo všedné dni, ako aj vo sviatky.

7. Chceme, aby sa hostie a svätená voda rozdávali každú nedeľu, kým ratolesti a popol v dňoch na to určených. Chceme, aby podobizne svätých boli znovu vystavené v každom kostole a aby boli obnovené všetky dávne ceremónie našej Matky, svätej Cirkvi.

8. Nebudeme sa zúčastňovať na pobožnostiach nového druhu, lebo pri-

Do akej miery bol antikaticizmus v Anglicku dielom štátu, do takej miery bola obrana katolicizmu v Anglicku v 16. storočí doslova dielom ľudu

Vitráž znázorňujúca popravu svätého Johna Roberta

Sestry v Tyburn Convent v Londýne

pomínajú jasličkové pobožnosti na Vianoce, ale chceme naše dávne pobožnosti – večery, sväté omše a procesie. Nie po anglicky, ale po latinsky – ako to bolo predtým. Takto my, Cornwallčania (z ktorých časť po anglicky vôbec nerozumie), rozhodne odmietame pobožnosti v angličtine.

9. Chceme, aby každý kazateľ vo svojej kázni a kňaz počas svätej omše spomínali a modlili sa menovite za duše trpiace v očistci – tak, ako to robili naši otcovia...“

Odpoveďou adresátov petície bolo rozhodnutie o ozbrojenom potlačení povstania. V bitke pri Sampford Courtenay nemala Západná vzbura nijakú šancu. Povstalci boli porazení, asi 4000 ich zahynulo.

Cena za vernosť

Panovanie mladšej dcéry Henricha VIII. Alžbety I., ktoré sa začalo roku 1558 (a trvalo do roku 1603), otvorilo ďalšiu stránku v martyrológiu anglických katolíkov. Za vyznávanie a praktizovanie katolíckeho náboženstva vtedy hrozil trest smrti. Podobný trest hrozil aj za slávenie svätej omše a za účasť na nej. Stovky anglických kňazov a laikov zaplatili životom za svoju vernosť Cirkvi. Jedným z nich bol jezuita P. Edmund Campion, ktorého roku 1570 vyhlásil za svätého pápež Pavol VI.

Budúci mučeník sa narodil roku 1540 a patril k intelektuálnej elite alžbetínskej doby v Anglicku (už ako sedemnášťročný

sa stal členom starobylého kolégia svätého Jána na univerzite v Oxforde). Bol lojálnym poddaným kráľovnej Alžbety I. a verným členom Anglikánskej cirkvi (roku 1568 sa dokonca stal anglikánskym diakonom). Tým prvým – čo vždy vyhlasoval – ostal až do smrti. Avšak vďaka svojmu najbližšiemu priateľovi (Gregorovi Martinovi), ktorý emigroval do Francúzska, aby tam študoval v anglickom katolíckom seminári, Campion pocítil pochybnosti, či sa ako anglikán nachádza v jednej, pravej, apoštolskej a katolíckej Cirkvi. Intenzívne teologické štúdiá a predovšetkým modlitba ho priviedli k záveru, že zloženie prisahy Alžbete I. ako hlave Cirkvi v Anglicku bolo začiatkom zlej cesty.

Campion sa vrátil do Cirkvi – a bol to radikálny návrat. Katolícke vyznanie viery zložil v Douai, v známom anglickom kňazskom seminári vo Francúzsku. Roku 1573 sa stal subdiakonom. Počas púte do Ríma sa zoznamuje s jezuitmi. V Ríme vstupuje do rehole svätého Ignáca z Loyoly a roku 1578 v Prahe (kde žil v jezuitskom kolégiu) prijíma kňazskú vysviacku.

Čoskoro nato ho aj s rehoľným bratom Robertom Personom posielajú do vlasti, aby tam pracoval v podzemnej Cirkvi. Tesne pred odchodom z kontinentu – akoby v predtuche toho, čo ho čaká v Anglicku – napísal: „Čo sa týka mňa, všetko je skončené. Priniesol som dobrovoľnú obeť seba samého na oslavu Božieho majestátu – a to sa

týka tak života, ako aj smrti. Lebo to je jediné, po čom túžim.“

25. júna 1580 P. Campion prichádza do prístavu Dover. Vyše roka tam tajne slávi sväté omše pre ukrývajúci sa anglických katolíkov. Zároveň píše *Deces Rationes* na obranu katolíckej viery proti prechmatom štátnej moci v Anglicku. Roku 1581 tesne po slávení svojej poslednej svätej omše v Leford Grande neďaleko Oxfordu ho zatknú. Trest za „zradcovskú“ činnosť, akej sa Edmund Campion dopustil, bol jediný: smrť umučením.

Pred vynesením tohto rozsudku sa anglický jezuita obrátil na súd a zhromaždený zástup slovami, ktoré boli slovami všetkých anglických mučeníkov: „Odsudzujúc nás odsudzujete všetkých svojich predkov. Všetkých dávnych kňazov, biskupov a kráľov. Všetko, čo kedysi bolo slávou Anglicka, ostrova svätých. Boh žije. Budúce pokolenia budú žiť. Ich súd nepodlieha nátlaku, ako súd tých, ktorí nás teraz chcú odsúdiť na smrť.“

Rozsudok vykonal 1. decembra 1581 v smutne známom londýnskom väzení Tyburn, mieste poprav mnohých anglických svedkov viery. Keď kat tesne pred začiatkom mučenia posledný raz žiadal odsúdenca o odprosenie kráľovnej Alžbety I. a pripomenul mu možnosť prosiť ju o milosť, svätý Edmund odpovedal: „A čím som ju urazil? Som nevinný. Sú to moje posledné slová, preto mi verte. Modlil som sa a modlím sa za ňu.“

Grzegorz Kucharzyk ■